

Juli 2006. Voor de eerste keer in het dertigjarig bestaan wordt het festival North Sea Jazz (NSJ) niet in Den Haag gehouden, maar in Ahoy 'op' Rotterdam-Zuid. Volgens menig festivalbezoeker was deze locatie fantasieloos. Als je Hoek van Holland niet meerekent, ligt Rotterdam niet eens aan de Noordzee! Het was temeer een onbegrijpelijke keuze, omdat het festival altijd zeer succesvol was geweest. Het statige 'The Hague' oefende aantrekkingskracht uit op internationale bezoekers en NSJ was de best denkbare promotie voor de stad. De reden voor het vertrek was simpel en voor vele liefhebbers ontluisterend: het contract tussen de organisator en de gemeente Den Haag liep af. Rotterdam wilde het festival graag hebben en was bereid daar substantieel meer voor te betalen. De commerciële organisator ging graag in op dat aantrekkelijke aanbod. Den Haag op haar beurt was 'not amused', maar kon weinig anders dan lijdzaam toezien.

Waarom heeft het Rotterdamse college van burgemeester en wethouders zo stevig ingezet op dit evenement? De doelgroep (hoogopgeleid met een bovengemiddeld inkomen) woont veelal niet in Spangen of in de Afrikaanderwijk, en door de hoge entreprijzen is het evenement ook niet bepaald laagdrempelig. Extra bestedingen voor de lokale economie zijn er wel, maar dit effect beperkt zich vooral tot internationale bezoekers. De meeste bezoekers zijn echter afkomstig uit eigen land, komen met de auto en rijden na afloop meteen weer naar huis. De merites van NSJ zitten 'm vooral in de promotionele waarde. In termen van marketing is het beeld van de stad bij buitenstaanders nog belangrijker dan de opinie van de eigen bevolking. Elke zichzelf respecterende stad heeft een slogan om haar identiteit te benadrukken: 'I Amsterdam', 'Rotterdam Durft!', 'Den Haag internationale stad van recht en vrede', 'Je vindt 't pas echt in Utrecht' en 't Kan in Almeré'. Zelfs de provinciestad Doetinchem doet mee met: 'Centrum van de Achterhoek'. En overal worden evenementen ingezet ten behoeve van promotie en het aantrekken van bezoekers.

Voorheen was deze stedelijke concurrentie ondenkbaar en zou de inzet van gemeenschapsgeld voor een commercieel evenement tot veel ophef hebben geleid. Met de decentralisatie naar lagere overheden vanaf begin jaren tachtig kregen de grote steden meer vrijheid om zelfstandig het stedelijk beleid vorm te geven. In een recente evaluatie van het grotestedenbeleid werd deze ontwikkeling door de rijksoverheid als overwegend positief beoordeeld. De grote steden hebben hun positie verbeterd. Er is meer werkgelegenheid, en midden- en hoge inkomens blijven steeds vaker in de stad wonen.

Het blijft echter onduidelijk in hoeverre deze trendbreuk is toe te schrijven aan het overheidsbeleid. Steden zijn ook door processen als de institutionele integratie binnen de Europese Unie en de economische internationalisering (weer) midden in het concurrerende krachtenspel gezet. Deze omslag vraagt van steden een proactieve houding en een duidelijke positionering, met nadruk op het benutten van sterke punten en kansen. De laatste jaren zet ook de overheid hierop in: niet langer de grootstedelijke problematiek maar 'de Krachtige Stad' staat centraal.

Men benadert de stad niet langer als concentratiepunt van maatschappelijke ellende, maar als een ladder voor sociale stijging. Stedelijke vernieuwing richt zich nu op het vooruitkomen van bewoners in een krachtige stad die hoogwaardige werkgelegenheid en aantrekkelijke woonmilieus ontwikkelt. Tegelijkertijd zet de concurrentie zich ook binnen de steden voort. Rotterdam probeert 'high potentials' vast te houden met speciale startersleningen en het hanteren van toelatingseisen voor specifieke wijken. In Amsterdam

transformeren buurten zoals De Baarsjes en De Pijp tot gewilde leefomgevingen voor de stedelijke middenklasse. De stad wordt hier in het algemeen misschien wel krachtiger van, maar ten koste van de zwakkere groepen. In dit themanummer richt AGORA een kritische blik op het beleid voor krachtige steden en de mantra van stedelijke heropleving. Daarbij wordt aandacht besteed aan de winnaars en verliezers in Europese steden, zoals Brussel en Amsterdam, en de resultaten van meer dan tien jaar grotestedenbeleid.

In het variagedeelte van dit nummer zijn drie artikelen te vinden over zeer uiteenlopende onderwerpen. Anneliek Lugtenberg deed onderzoek onder Ierse migranten die de terugkeermythe verwezenlijkten en remigreerden naar Ierland. Wat dreef hen hiertoe? Janneke van Bommel stelt in haar bijdrage dat grote herstructureringsprocessen vaak gepaard gaan met complexiteit en onzekerheid. Volgens haar moet meer nadruk gelegd worden op het 'leermoment' bij deze operaties. Tot slot geeft Barak Kalir een reactie op een eerdere uitgave van AGORA dat als thema smokkel had. Hij complimenteert de auteurs en redacteuren van dit nummer voor hun innovatieve, ruimtelijke benadering van smokkel, die voorbijgaat aan denken in termen van de natiestaat.

Redactie AGORA

Foto en foto omslag: Annemarijke Bax

